

Történelem

A tantárgy versenyében az alább leírtakon túl az *I. pontban* foglaltakat is figyelembe kell venni. A verseny egy kategóriában és három fordulóban zajlik. A versenyzőknek a második forduló második részében pályamunkát kell beadniuk az alábbiakban megadott témák közül egyet kiválasztva. A versenyzőnek a pályamunkát elektronikus formában (pdf file) – legkésőbb a megküldés határideje előtti munkanapon – kell átadniuk az iskola igazgatójának. A pályamunka **jeligés**.

A versenyző által választott jelige:

- maximum 8 karakterből álló, minden esetben betűvel kezdődő kifejezés,
- nem utalhat a versenyző személyére, iskolájára.

A pályamunka formai előírásai:

- A választott jeligének szerepelnie kell a dokumentumok címlapján.
- A jeligén kívül a pályamunka egyik összetevőjén sem szerepelhet olyan információ, amely a versenyzőre vagy a versenyző iskolájára utal.
- A pályamunkaként elkészült dolgozatot egy pdf fájlban kell tartalmaznia, amelynek a maximális mérete 500 MB lehet.
- A fájl nevének felépítése: a versenytárgy neve, a választott feladat sorszáma és a választott jelige az alábbi minta szerint: *tortenelem_feladat sorszáma_jelige.pdf*

A pályamunka beküldésének formai szabályai és módja

Az Oktatási Hivatalba csak azoknak a versenyzőknek a pályamunkáját kell felterjeszteni, akiknek a második fordulóbeli dolgozata elérte a versenybizottság által meghatározott pontszámot.

- Minden pályamunkához ki kell tölteni az *Adatlap pályamunkához* (5 sz. melléklet) dokumentumot, amelyet egy kisméretű (C6-os) lezárt borítékban kell elhelyezni. - A borítékon kizárólag a jelige szerepelhet.
- A versenyzőknek a pályamunkát tartalmazó elektronikus fájlt és a jeligés borítékot legkésőbb a megküldés határideje előtti munkanapon kell eljuttatniuk az iskola igazgatójához.
- Az iskola igazgatója a pályamunkákat (szükség esetén több) elektronikus adathordozóra (CD, DVD, pendrive) másolja.
- A pályamunkákat tartalmazó elektronikus adathordozó(ka)t a jeligés boríték(ok)kal együtt kell becsomagolni.
- A csomagoláson az iskola hosszú bélyegzőjén és a címzésen kívül a következőket kell feltüntetni: „*OKTV történelem pályamunka/pályamunkák*”.
- A csomagot az Oktatási Hivatalba tértivevényes küldeményként (1363 Budapest, Pf. 84.) vagy hivatalosan megbízott kézbesítő közreműködésével **kell továbbítani 2025. február 13-áig.**

A pályamunka elkészítésének szabályai:

- A pályamunka kizárólag a versenyző önálló munkája lehet. Amennyiben a versenybizottság ennek ellenkezőjét állapítja meg, a versenyzőt kizárja a verseny résztvevői közül.
- A pályamunka terjedelme – az ábrák, az aláírások, az irodalomjegyzék, a tartalomjegyzék leszámításával – 20-30 A4-es oldal lehet (12-es betűnagyság, 1,5-es sortávolság, 2,5cm margó). A megadottnál kisebb vagy nagyobb terjedelmű pályamunkákat a versenybizottság nem értékeli.
- A versenyzők törekedjenek a megfelelő stílusra és helyesírásra, mert a versenybizottság ezt is figyelembe veszi az értékeléskor.
- Az idézetek, ábrák, irodalmi hivatkozások stb. forrásait a tudományos munkákban szokásos módon kell megjelölni. A forrásapparátus szakirodalmi hivatkozásait az Aetas folyóirat ajánlása alapján (<https://aetas.hu/szerzoinkhez/>) vagy a Századok folyóirat ajánlása alapján (<https://szazadok.hu/szerzoinknek/>) kell elkészíteni. A forrásjegyzék hiánya esetén a pályamunkát a versenybizottság nem értékeli.

A verseny anyaga

Első forduló

- Írásbeli (időtartam 180 perc, az elérhető pontszám 100 pont).
    - Feladatlap, amelynek 70%-a a kétszintű érettségi vizsga és a kerettantervek (négy- és hatévnyolvasos) követelményeire épül (a rendes érettségi vizsga tanévét megelőző évfolyamok tanulói, az 1849-es év végéig, a rendes érettségi vizsgát tevő évfolyamok tanulói 1939-ig, a második világháború kitöréséig kaphatnak feladatokat), 30%-a pedig a választott pályázati témával foglalkozik. Az utóbbi 30%-ra vonatkozóan a felkészüléshez szükséges kötelező szakirodalom a pályamunkák témáinál olvasható.
- A feladatok megoldásához semmilyen segédeszköz nem használható.

Második forduló

Első rész

- Írásbeli (időtartam 240 perc, elérhető pontszám 60 pont).
  - Feladatlap, amely szintén a kétszintű érettségi követelményeire épülő, a magyar és az egyetemes történelem alapvető összefüggéseire vonatkozó négy komplex esszékérdésből áll (a rendes érettségi vizsga tanévét megelőző évfolyamok tanulói 476-tól 1914-ig, a rendes érettségi vizsgát tevő évfolyamok tanulói 476-tól az 1956-os év végéig kaphatnak feladatokat). A feladatlap megoldása során az állami tankönyvfejlesztésért és kiadásért felelős szerv által kiadott, kronológiai adattáblázatot nem tartalmazó középiskolai történelem atlasz használata engedélyezett.

Második rész

- A pályamunka értékelése (elérhető pontszám 80 pont). o A versenybizottság az értékeléskor a következő szempontokat veszi figyelembe: a pályamunka tartalma,

felépítése, anyaggazdagsága, anyagkezelése, a megírás módja, valamint a formai követelmények teljesítése.

A pályamunkák témái:

1. Vár és környezete a 15-17. századi Magyarországon témakörhöz

Kötelező irodalom:

- *R. Várkonyi Ágnes*: A párbeszéd esélyei. (A végvárrendszer kutatásának humán-ökológiai megközelítéséről) In: Végvár és környezet. Szerk.: Petercsák Tivadar és Pető Ernő. (Studia Agriensia) Eger, 1995. 7-31. oldal
https://library.hungaricana.hu/hu/view/MEGY_HEVE_StudiaAgriensia_015/?pg=8&layout=s
- *Buzás Gergely*: A késő középkori európai erődépítészet és Magyarország (1450-1526). In: Új korszak határán. Az európai államok hadügye és hadseregei a mohácsi csata korában. Szerk. B. Szabó János és Fodor Pál. Bp. 2019. 233-253. oldal
- *Kenyeres István*: A trencsényi várbirtok igazgatása és gazdálkodása a XVI. században. Hagyomány és korszerűség a XVI-XVII. században. Szerk.: Petercsák Tivadar Studia Agriensia 17. Eger, 1997. 123-139. oldal
https://library.hungaricana.hu/hu/view/MEGY_HEVE_StudiaAgriensia_017/?pg=6&layout=s

További ajánlott irodalom:

- *Kelenik József*: A kanizsai védelmi övezet természetföldrajzi adottságai a XVI. század 70-as éveinek végén. Végvár és környezet, Eger, 1995. 163-164. oldal
https://library.hungaricana.hu/hu/view/MEGY_HEVE_StudiaAgriensia_015/?pg=6&layout=s
- *Feld István*: Gerő László vártipológiai rendszere. *Ars Hungarica* 4 (2019) 333-342.
- *Kenyeres István*: A végvárak és a mezei hadak élelmezési szervezete a XVI. században. Fons 2002.
https://epa.oszk.hu/03300/03304/00025/pdf/EPA03304_fons_2002_01-03_163-202.pdf

Az Oszmán Birodalom gyors ütemű és széleskörű terjeszkedése sokoldalú innovációt indított el a korabeli Európában. Már a 14. század végére egyértelművé vált, hogy a nagy létszámú, oszmán hadsereggel szemben a hatékony védelmet a korszerű várak láncolata biztosítja. A Zsigmond császár uralkodása alatt kiépített déli végvárrendszer 16. század eleji összeomlása után új védelmi szisztémát kellett kialakítani a Magyar Királyság területén, már az ágyúzás elterjedése utáni korszak új kihívásai miatt, a korábbi hegyvidéki adottságokkal szemben a víz védelmi erejét minél több módon felhasználva. A környezeti adottságok gondos felmérése az 1350-es évektől az 1730-as évekig tartó kis jégkorszak időszakában különösen fontos feladat, az áradó vagy befagyott folyók erodálták a várfalakat, nemcsak segítették a védelmet. A várakat övező mocsarak vízellátásának szabályozásánál is sokféle ismeretanyag összegződött, a lokális tapasztalatok mellett a nemzetközi technikai újításokat meghonosító külföldi (elsősorban itáliai, spanyol, német, németalföldi, francia) hadmérnökök elméleti tudásának is folyamatosan nőtt a presztízse, melyet kéziratot és nyomtatott hadmérnöki térképek korabeli gyűjteményei is

jeleznek. A környezeti adottságokat a várak ellátásának biztosításához sokoldalúan hasznosították (állattartás, halgazdálkodás, sörfőzés, várkertek). A várak építése, karbantartása, élelemellátása is hatalmas mennyiségben igényelt fát, mellyel gondosan gazdálkodni kellett.

A vár és környezete összetett kérdéskör több forrástípus alapján, sokféle aspektusból vizsgálható, konkrét várak, erődök korszerűsítését középpontba állítva, vagy egyes ostromokat kiemelve, esetleg egy vár több ostromát, akár török kézre kerülését és visszavételét összehasonlítva, keresve a szemléleti váltást, a korszerűsödést. Az elemzés támaszkodhat várleltárak, inventáriumok több időmetszetből származó adatsoraira, de a fő vár és a védőkörzetébe tartozó kisebb várak kapcsolattartása, levelezése alapján is rekonstruálható a környezeti viszonyokhoz való alkalmazkodás háborús krízisekben vagy a mindennapok idején. Sokszor kiadott hadmérnöki művek vagy könyvtárlisták ismeretanyag alapján is sokrétűen megragadható a környezeti adottságok értő használata. Hadjáratok, várostromok során vezetett hadi naplókban is kitűnik a környezeti adottságok feltérképezése. Izgalmas probléma annak megragadása a várak esetében, hogy mennyire érzékelték a kortársak a klimatikus viszonyok változásait, mennyire reagáltak hatékonyan nagy anomáliákra, áradásokra, szárazságra, fagyra.

2. Női napló- és emlékiratirodalom a 19. századi Magyarországon

Kötelező irodalom:

- *Török Zsuzsa*: Bevezető. In: Női íráshasználat és kéziratos kultúra a hosszú 19. században. Szerk. Török Zsuzsa. reciti, Budapest, 2022.
https://www.reciti.hu/wp-content/uploads/Rekonf18_vn.pdf 7-13. oldal
- *Gyáni Gábor*, Mesélő naplók és levelek: Az ego-dokumentumok történetírói haszna, Bárka, 2019/2, 69–74. oldal
http://www.barkaonline.hu/archivum/barka_201902.pdf
- *Gyáni Gábor*: Nők, nacionalizmus és az individualizálódás. In: Kovács Zoltán, Püski Levente (szerk.): *Emlékkönyv L. Nagy Zsuzsa 80. születésnapjára*. Debrecen, 2010. 85–95. oldal
https://tortenelem.unideb.hu/sites/default/files/upload_documents/2010_Inagy_emlekkotet.pdf
- *Hermann Róbert*: Műfajok és tendenciák az 1848-49. évi polgári és politikusi emlékiratirodalomban. Századok, 1994/1. 113-134. oldal
https://library.hungaricana.hu/hu/view/Szazadok_1994/?pg=114&layout=s

További ajánlott irodalom:

- *Fábri Anna*, „A szép tiltott táj felé”: A magyar írónők története két századforduló között (1795–1905). Bp., 1996,
- Női íráshasználat és kéziratos kultúra a hosszú 19. században. Szerk. Török Zsuzsa. reciti, Budapest, 2022.
https://www.reciti.hu/wp-content/uploads/Rekonf18_vn.pdf
- Nőszervezők a 19. században: lehetőségek és korlátok. Szerk. Török Zsuzsa. reciti, Budapest, 2019. <https://www.reciti.hu/wp-content/uploads/Rekonf4.pdf>

Magyarország 19. századi történetéről nagy számban maradtak fenn naplók és emlékiratok, részint az írásbeliség fokozott elterjedésének, az írni-olvasni tudók számában bekövetkező robbanásszerű növekedésnek; részint annak az igénynek köszönhetően, hogy a modern személyiség önismeretének egyik jó eszköze lehetett a naplóírás, ahogy ezt Széchenyi István példája is mutatja. Emellett a század folyamán az ország történetében számos nagyhatású változás és fordulat állt be, elég, ha csak a reformkorra, 1848-49-re vagy a kiegyezésre gondolunk. Ez megint csak arra indította az események résztvevőit, elszenvedőit vagy átélőit, hogy a maguk szemszögéből örökítsék meg ezeket az eseményeket, illetve önnön, ebben játszott szerepüket.

A magyar napló- és emlékiratirodalom a 18. század végéig alapvetően „férfias” irodalom, női szerzőkkel csak elvétve találkozunk. A 19. században ez megváltozik, egyre több fiatal arisztokrata, nemes vagy polgárlány érezte fontosnak, hogy megörökítse mindennapjait, feljegyezze a vele vagy családjával történeteket. Ezek között vannak olyanok, amelyek a szerző személyes történetére koncentrálnak, de akadnak olyanok is, amelyek a köztörténetbe ágyazva mutatják be saját élményeiket. Az egyes naplók és emlékiratok szerzőinek tájékozottsága és ebből kifolyólag munkáik forrásértéke eltérő, ugyanakkor a férfi szerzőktől eltérően sokkal nagyobb hangsúlyt fektetnek önnön érzelmeik bemutatására.

A pályázó a megadott forrásjegyzék alapján választhatja egy-egy szerző naplójának vagy emlékiratának elemzését; két vagy több, azonos vagy eltérő társadalmi helyzetű női szerző művének összehasonlítását; egy-egy jelentős történeti fordulatnak a női emlékiratokban vagy naplókban megörökített képének bemutatását.

3. Az 1945-ös év tapasztalata(i) és emlékezete /1945, mint korszakhatár lakóhelyemen

Kötelező irodalom:

- *Kőrösi Zsuzsanna – Somlai Katalin:* 1945 az emlékeinkben. Magyarok 1945. 56-os Intézet XXI. évkönyv. Emlékezés, emlék. Válogatás az Oral History Archívum életútinterjúiból. OSzK. 1956-os Intézet alapítvány Budapest, 2015. Bevezetés 13-15. oldal, Örületes sebességgel indult meg az újjáépítés 57-74. oldal
https://1956osintezet.hu/sites/default/files/2020-04/evkonyv_2015.pdf
- *L. Balogh Béni:* Szovjet csapatok Magyarországon 1944-1947 között. In: Remény és realitás. Magyarország 1945. Megszállt ország. Nemzeti Emlékezet Bizottság Budapest, 2017. Szerk.: Horváth Zsolt, Kiss Réka, 193-221. oldal
<https://neb.hu/asset/phpOybuCb.pdf>
- *Czetz Balázs:* A szovjet megszállás tapasztalattörténete Fejér megyében a közigazgatási iratok tükrében, 1944–1947. In: VÁLTÓÁLLÍTÁS Diktatúrák a vidéki Magyarországon 1945-ben. MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont – Nemzeti Emlékezet Bizottsága Budapest, 2017. Szerk.: Csikós Gábor, Kiss Réka, Ö. Kovács József, 69-96. oldal
<https://neb.hu/asset/phpQ1OwqJ.pdf>

További ajánlott irodalom:

- Valuch Tibor: Régi és új világ határán - a második világháború társadalmi következményei Magyarországon. In: Régi és új világ határán. 1945 történetei. Tanulmányok. Szerk.:Feitl István - Ignác Károly. Napvilág Kiadó Budapest. 2018.
<https://www.szaktars.hu/napvilag/view/feitl-istvan-ignacz-karoly-szerk-regi-es-uj-vilag-hataran-1945-tortenetei-tanulmanyok-2018/?pg=5&layout=s>

1945 a legerősebb korszakhatárként él a 20. századi magyar történelemmel kapcsolatos közgondolkodásban. Bár az évszámhoz különböző tartalmú emlékezetpolitikai értékelések és metafórák (felszabadulás, megszállás, „nulla év” stb.) társultak, mindvégig vízvázstónak bizonyult a magyar történelem általános elbeszéléseiben.

A második világháború hadtörténetének feltárása és az alapos politikatörténeti elemzések mellett a jelenkortörténeti irodalom az elmúlt két évtizedben mind hangsúlyosabban foglalkozott a mindennapok történetével. A gyarapodó helytörténeti munkák egyre komplexebben mutatják be az esztendőhöz köthető társadalmi jelenségeket és kiindulópontként szolgálhatnak további vizsgálódásokhoz is.

A pályamű célja egy választott helység 1945-ös történetének, történeteinek a bemutatása. Az elemzés vizsgálhatja az adott település életét befolyásoló jelentősebb eseményeket vagy fókuszálhat az 1945-ös évhez köthető egy meghatározott társadalmi tapasztalatra: legyenek azok a településhez köthető hadi cselekmények, a gazdasági, illetve a kulturális élet újjászerveződésének mozzanatai vagy a természeti környezethez való viszony megváltozása.

A pályamű értékét növeli a különböző forrástípusok (levéltári iratok, sajtó, visszaemlékezések, magándokumentumok) szintetizálása, illetve a bemutatott 1945-ös történetek emlékezetének (későbbi elbeszéléseinek, értékelésének) áttekintése.

Harmadik forduló (döntő)

- Szóbeli, mely egy napon két különálló részből áll (összesített időtartam 20-25 perc, elérhető pontszám 60 pont).
  - A pályamunka megvédése (időtartam 8-10 perc, elérhető pontszám 20 pont).
  - A tanuló adott évfolyamának kétszintű érettségi kompetenciakövetelményeire épülő gondolkodtató feladat és kérdések (időtartam 12-15 perc, elérhető pontszám 40 pont). A rendes érettségi vizsga tanévét megelőző évfolyamok tanulói 1711-1920-ig, a rendes érettségi vizsgát tevő évfolyamok tanulói az 1914-től napjainkig terjedő időszakra vonatkozóan kaphatnak feladatokat. A versenyzők egy témát és egy tétellapot húznak, melyen a feldolgozást segítő források szerepelnek. Rövid felkészülési időt követően az egyes versenyzők **felelete max. 15 percig tart**, melynek során a bizottság előtt ismertetik a téma kidolgozásának vázlatát (kb. 8-10 perc), majd a téma értelmezéséhez kapcsolódó, a bizottság által feltett gondolkodtató, problémamegoldó kérdésekre válaszolnak (kb. 3-5 perc).

A verseny szervezése

Az első forduló időpontja: 2024. november 4. (hétfő) 14 óra.

- A fordulót az iskolák bonyolítják le.
- A dolgozatok első részét a szaktanárok (szaktanári munkaközösségek) értékelik központi javítási-értékelési útmutató alapján.
- A dolgozatok közül csak azokat kell az Oktatási Hivatalba felterjeszteni (kézbesíteni vagy tértivevényes küldeményként postára adni), amelyeknek a középiskolai tananyagra vonatkozó része legalább 75%-os (minimum 52,5 pont) eredményű. Az általános részben foglaltaknak megfelelően, a határidő betartását a postabélyegző (kézbesítőkönyv) igazolja. A határidő után felterjesztett dolgozatokat az Oktatási Hivatal elbírálás nélkül visszajuttatja az iskoláknak.
- A beküldött dolgozatok közül az általános részben foglaltaknak megfelelően a legjobbak második részének (a szakirodalomra vonatkozó feladatoknak) az értékelését, illetve az első rész felüljavítását a versenybizottság végzi a központi javítási-értékelési útmutató alapján, és meghatározza a továbbjutás ponthatárát.
- Az Oktatási Hivatal az OKTV adminisztrációs rendszerének segítségével legkésőbb **2024. november 26-áig** értesíti az iskolákat az eredményekről.

A második forduló első részének időpontja: 2024. december 10. (kedd).

- A fordulót az Oktatási Hivatal szervezi.
- A dolgozatokat a versenybizottság értékeli központi javítási-értékelési útmutató alapján.
- Az Oktatási Hivatal az OKTV adminisztrációs rendszerének segítségével **2025. január 10-éig** értesíti az iskolákat a második forduló első részének eredményeiről, és azoknak a versenyzőknek a pályamunkáját kell az Oktatási Hivatalba felterjeszteni (kézbesíteni vagy tértivevényes küldeményként postára adni) **2025. február 13-áig**, akiknek a feladatlapja elérte a versenybizottság által meghatározott pontszámot. Az általános részben foglaltaknak megfelelően a határidő betartását a postabélyegző (kézbesítőkönyv) igazolja. A határidő után felterjesztett pályamunkákat az Oktatási Hivatal elbírálás nélkül visszajuttatja az iskoláknak.
- A versenybizottság a fenti pontszámot úgy határozza meg, hogy a második forduló feladatlapjának megoldásában az adott pontszámnál több pontszámot elérő versenyzők száma nem érheti el a hatvanat.

A második forduló második részében a pályamunkák felterjesztésének (kézbesítésének vagy postára adásának) határideje: 2025. február 13. (csütörtök).

- A versenybizottság értékeli a beküldött pályamunkákat, és az Oktatási Hivatal az OKTV adminisztrációs rendszerének segítségével **2025. március 20-áig** értesíti az iskolákat az eredményekről.
- A versenybizottság a második forduló feladatlapjának és a pályamunkának az összesített pontszáma alapján – a lehetséges létszámhatáron belül, szigorú szakmai szempontok szerint – választja ki a döntőbe jutó versenyzőket. Pontazonosság esetén a pályamunka pontszáma dönt a továbbjutásról.

A harmadik forduló (döntő) időpontja: 2025. április 15. (kedd).

- A döntőt az Oktatási Hivatal szervezi az általa kijelölt helyszínen.
- A verseny végeredményét a második és a harmadik fordulóban elért eredmények összesítése alapján kialakult sorrend adja. Pontazonosság esetén a döntő (szóbeli) forduló eredménye határozza meg a helyezést.